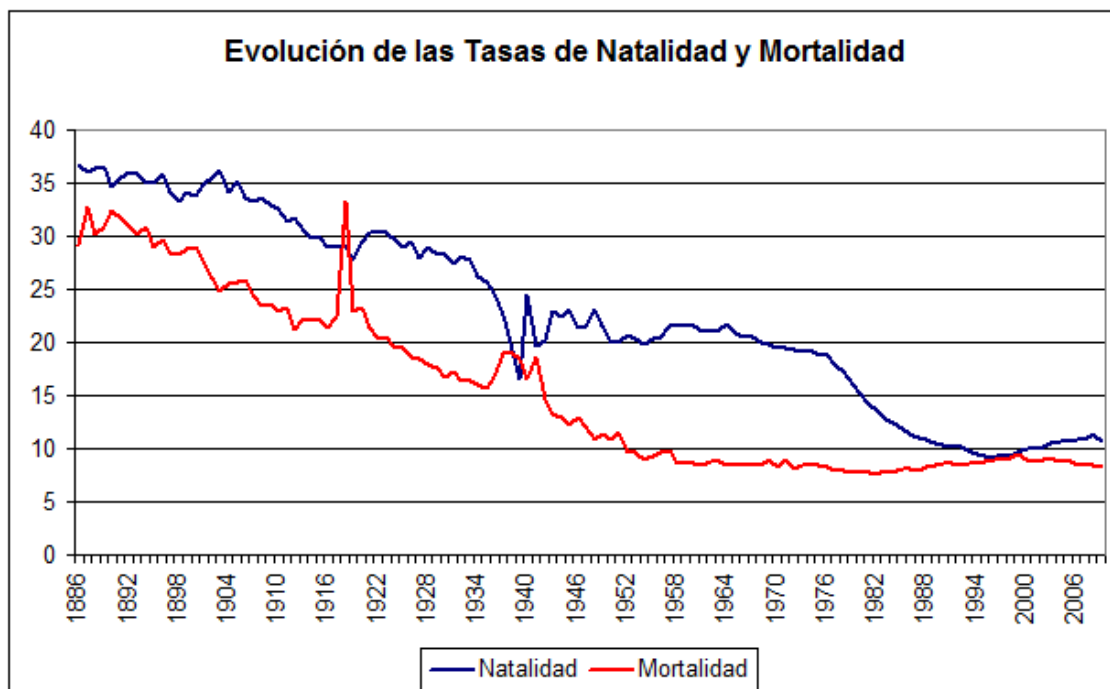

PRÁCTICO 4 TAXAS NATALIDADE E MORTALIDADE (transición demográfica en España)

Presentásemos para comentar un gráfico que co título de “**Evolución das taxas de natalidade e mortalidade**” móstranos o progreso da poboación no período comprendido entre os anos 1886 e 2006. Para realizar o comentario insistiremos en dous puntos: elementos formais e análise dos datos.

1. **Elementos formais:** No gráfico represéntase a evolución da natalidade (liña azul) e a mortalidade (liña vermella) en España desde 1886 ata o ano 2010. A diferenza entre ambas variables é o crecemento natural ou vexetativo. Nel gráfico pódense apreciar claramente as dúas ocasións nas que se produce un crecemento natural negativo, é dicir, cando a mortalidade supera a natalidade: en 1918 e a finais dos 30. Existe, ademais, un breve periodo no que ambas variables sitúanse á vez (mediados dos anos 90 do século XX). No lateral esquerdo móstranse as proporcións (de cinco en cinco). Ao tratarse de “taxas” refírese a “tantos por mil”.
2. Análise dos datos:
 - **Durante os últimos anos do século XIX** e o primeiro decenio do século XX os valores da natalidade e mortalidade son elevados, en torno ao 25 ou 35 por mil. É este un período no que aumenta a poboación aínda que non de forma excesiva xa que, como se pode observar no gráfico, a diferenza entre a natalidade e a mortalidade non é moi grande. Ademais, nas dúas taxas obsérvanse oscilacións que reflicten as crises cíclicas debido á falta de medidas sanitarias e hixiénicas. O aumento da mortalidade agudízase nos períodos de seca ou de malas colleitas

xa que España é nestes anos un país fundamentalmente agrario. A todo isto hai que engadir a emigración ao norte de África e a Ultramar, ademais do aumento de mortes por guerras, factores todos eles que reducen tamén a natalidade. Pese a todo iso o século termina cunha mortalidade relativamente baixa (27 por mil en 1898).

- **A partir de 1900** iníciase en España o réxime demográfico moderno caracterizado por unha aceleración no crecemento da poboación. Previamente pasa por período de “transición”. Nos primeiros anos do século XX o aumento da poboación débese á redución da mortalidade especialmente a infantil, pola mellora das condicións de hixiene, pese a que tamén se produce un descenso das taxas de natalidade polo progresivo descenso da fecundidade e ao incremento na idade de contraer matrimonio. O descenso da natalidade e, especialmente, o aumento da mortalidade a partir de 1910 está manifestando as consecuencias da guerra no Norte de África. Esta tendencia descendente chega a un punto no que o crecemento é practicamente cero polo gran aumento no número de mortes que se produce como consecuencia da epidemia de gripe de 1918. Unha vez superada a epidemia, os índices de natalidade e mortalidade recupéranse volvendo aos valores anteriores pero, ademais desta recuperación demográfica típica dos anos posteriores a un crise, a partir de 1920 a poboación ascende polo final da guerra (1926), as melloras económicas durante a ditadura de Primo de Rivera e a redución da mortalidade por as melloras sanitarias. Esta tendencia interrómpeuse novamente durante a Guerra Civil (aumento da mortalidade e redución da nupcialidade e a natalidade).
- **A partir de 1940**, no que se produce un crecemento negativo, iníciase o ascenso pero os valores anteriores xa non se alcanzan debido ás duras condicións da posguerra (aumento do número de exiliados, “xeración oca”, difíciles condicións económicas, bloqueo internacional...), só existe unha lixeira aproximación a partir de 1955. Entre este ano e 1965 a natalidade ascende, é o típico fenómeno denominado “baby boom” que en España se produce bastante logo da Guerra polas condicións citadas, a mortalidade descende pola xeneralización da Seguridade Social e a mellora da situación económica nos anos do desenrolo (anos 60 do século XX).
- **A partir de 1976** a tendencia na natalidade e a mortalidade é descendente (ciclo demográfico moderno). O factor máis importante é o progresivo descenso da natalidade relacionado coa crise económica pero tamén co nivel de desenvolvemento alcanzado que, ao mesmo tempo que seculariza a sociedade, legaliza e populariza os anticonceptivos. Desde os anos 70 os valores das datos se estabilizan en torno ao 10 por mil, existindo unha pequenísima diferenza entre elas. Por iso o crecemento natural aínda que positivo é moi reducido e existe o risco de alcanzar nalgún momento valores negativos (como en 1998, 1999). Este descenso da natalidade, unido ao aumento da esperanza de vida, provoca o envellecemento da poboación, fenómeno que xa se está acusando hoxe. No ano 2000 a natalidade comeza a recuperarse debido fundamentalmente á chegada de inmigrantes e, en menor medida, á política natalista. Iso posibilita un certo crecemento demográfico que, coa actual crise, probablemente, véxase ralentizado.